

Sygn.akt III AUa 580/12

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2012r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

**Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)**

**Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka**

**SO del. Dorota Zarzecka**

**Protokolant: Edyta Katarzyna Radziwońska**

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2012 r. w Białymstoku

**sprawy z wniosku Urzędu Gminy Ł. w Ł.**

**przy udziale zainteresowanej A. G.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o zwrot nienależnie wypłaconego świadczenia

**na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.**

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łomży III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 19 kwietnia 2012 r. sygn. akt III U 16/12

**I. zmienia zaskarżony wyrok i ustala, że Urząd Gminy Ł. w Ł. jest zobowiązany do zwrotu na rzecz organu rentowego nienależnie wypłaconego świadczenia za okres od 1 października 2008r. do 30 września 2011r. w kwocie 10524,56 złotych.**

**II. oddala apelację w pozostałym zakresie.**

**III. odstępuje od obciążania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. kosztami zastępstwa procesowego Urzędu Gminy Ł. w Ł. za II instancję.**

Sygn. akt III AUa 580/12

## UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 28 listopada 2011 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) zobowiązał Urząd Gminy Ł. w Ł. do zwrotu nienależnie wypłaconej emerytury A. G. za okres od dnia 1 października 2008 roku do dnia 30 września 2011 roku w kwocie 42.780,98 złotych. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, iż Urząd Gminy w Ł. w świadectwie pracy A. G. z dnia 15 lutego 1990 roku nie zamieścił informacji, iż w okresie od dnia 25 listopada 1989 roku do dnia 15 lutego 1990 roku ubezpieczona korzystała z urlopu

bezpłatnego. Wskutek powyższego decyzją z dnia 18 grudnia 2000 roku organ rentowy przyznał A. G. prawo do emerytury „wcześniejszej” od dnia 1 grudnia 2000 roku, ustalając staż ubezpieczeniowy w wysokości 30 lat i 16 dni, podczas gdy prawidłowy staż ubezpieczeniowy wynosił 29 lat, 9 miesięcy i 24 dni.

Urząd Gminy Ł. w Ł. w odwołaniu od powyższej decyzji wniósł o jej zmianę i ustalenie, że nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia na rzecz A. G..

Sąd Okręgowy w Łomży Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2012 roku zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że Urząd Gminy Ł. w Ł. nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres od dnia 1 października 2008 roku do dnia 30 września 2011 roku w kwocie 42.780,98 złotych oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. na rzecz Urzędu Gminy Ł. w Ł. kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w sprawie. Sąd Okręgowy ustalił, że A. G. urodziła się (...), zaś w dniu 1 grudnia 1990 roku złożyła wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury. Do wniosku o przyznanie prawa do świadczenia ubezpieczona dołączyła kwestionariusz dotyczący okresów zatrudnienia oraz świadectwo pracy z dnia 15 lutego 1990 roku wystawione przez Urząd Gminy w Ł. stwierdzające zatrudnienie w tym Urzędzie w okresie od dnia 1 września 1967 roku do dnia 15 lutego 1990 roku oraz zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (Rp-7) z dnia 15 listopada 2000 roku wystawione przez Urząd Gminy w Ł., stwierdzające zatrudnienie A. G. w okresie od dnia 1 września 1967 roku do dnia 15 lutego 1990 roku. Organ rentowy decyzją z dnia 18 grudnia 2000 roku przyznał A. G. prawo do emerytury od dnia 1 grudnia 2000 roku. Do ustalenia prawa do emerytury przyjęto 30 lat i 16 dni okresów składkowych. W dniu 16 września 2011 roku A. G. złożyła ponownie wniosek o emeryturę po osiągnięciu pełnego wieku emerytalnego. Do wniosku dołączyła zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z dnia 11 września 2011 roku, wystawione przez Urząd Gminy Ł., w którym stwierdzono między innymi, że w okresie od dnia 25 listopada 1989 roku do dnia 15 lutego 1990 roku A. G. przebywała na urlopie bezpłatnym. W wyniku powyższego decyzją z dnia 14 października 2011 roku organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury A. G., a następnie decyzją z dnia 28 listopada 2011 roku, zaskarżoną w niniejszej sprawie, zobowiązał pracodawcę ubezpieczonej - Urząd Gminy w Ł. do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń. Mając na uwadze treść art.84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, Sąd Okręgowy stwierdził, że w niniejszej sprawie nie można było uznać, że świadczenie pobrane przez A. G. było nienależne w rozumieniu art. 138 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W ocenie Sądu Okręgowego żądanie zwrotu świadczenia od pracodawcy jest w niniejszej sprawie nieuzasadnione, bowiem Urząd Gminy w Ł. nie przekazał nieprawdziwych danych o okresie zatrudnienia zainteresowanej. Dane te były prawdziwe, lecz nie były wystarczające do ustalenia prawa do emerytury. Wystawiając świadectwo pracy z dnia 15 lutego 1990 roku Urząd Gminy nie podał, że A. G. korzystała z urlopu bezpłatnego, lecz jednocześnie nie wskazał, iż nie korzystała z takiego urlopu. Na druku świadectwa pracy, z którego korzystał Urząd Gminy, nie przewidziano miejsca na wpisanie informacji dotyczącej urlopu bezpłatnego. Zgodnie z § 7 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 listopada 1974 roku w sprawie świadectw pracy i opinii (Dz. U. Nr 45, poz. 269 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym od dnia 29 sierpnia 1989 roku, w świadectwie pracy należało wpisać okres korzystania z urlopu bezpłatnego i podstawę prawną jego udzielenia. Natomiast Urząd Gminy wystawił świadectwo pracy na nieodpowiednim druku, stąd też nie zawierało ono niektórych niezbędnych danych. Jednakże zdaniem Sądu Okręgowego nie można było uznać, że dane zawarte w świadectwie pracy były nieprawdziwe. Skoro z przedstawionego świadectwa pracy, jak też zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu nie wynikało żadne stwierdzenie, także negatywne, co do udzielonego urlopu bezpłatnego, to w takiej sytuacji organ rentowy powinien był zwrócić się o udzielenie informacji co do korzystania z urlopu bezpłatnego, czy też innych urlopów, które można by uznać za okresy nieskładkowe. Sąd Okręgowy powołał się na orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Poznaniu i Sądu Apelacyjnego w Katowicach i stwierdził, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako organ uprawniony do przyznania świadczeń z ubezpieczeń społecznych i ustalania wysokości tych świadczeń ma obowiązek dokonania kontroli przedłożonego zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu stanowiącego nie dokument urzędowy, a prywatny. Na marginesie Sąd Okręgowy wskazał, że nawet gdyby Urząd Gminy przekazał nieprawdziwe dane, to jego odpowiedzialność ograniczałaby się do różnicy między świadczeniem wypłaconym A. G. a świadczeniem które przysługiwałoby jej od czasu, kiedy nabyła prawo do emerytury w związku z ukończeniem 60 lat. Taka bowiem byłaby realna kwota szkody organu rentowego. Wysokość tej różnicy organ rentowy

wyliczył na 10.524,56 złotych, a wyliczenia nie były kwestionowane przez obie strony. Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477<sup>14</sup>§ 2 kpc orzeczono jak w sentencji wyroku.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie przez Sąd, że wnioskodawca nie jest zobowiązany do zwrotu świadczeń w kwocie 42.780,98 złotych stanowiących nienależnie wypłaconą przez organ rentowy emeryturę na rzecz A. G. w sytuacji, gdy przyznanie prawa do świadczenia spowodowane zostało podaniem przez pracodawcę nieprawdziwych danych w świadectwie pracy i zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp7.

Wskazując na powyższe, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji organu rentowego.

Urząd Gminy w Ł. w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna w części dotyczącej żądania zwrotu od Urzędu Gminy w Ł. kwoty 10. 524,56 złotych tytułem nienależnie wypłaconej emerytury na rzecz A. G.. Natomiast w pozostałym zakresie apelacja podlegała oddaleniu.

Organ rentowy decyzją z dnia 18 grudnia 2000 roku przyznał A. G. prawo do emerytury od dnia 1 grudnia 2000 roku. Do ustalenia prawa do emerytury przyjęto 30 lat i 16 dni okresów składkowych, który to staż ubezpieczeniowy ustalono między innymi w oparciu o świadectwo pracy z dnia 15 lutego 1990 roku wystawione przez Urząd Gminy w Ł., stwierdzające zatrudnienie w tym Urzędzie w okresie od dnia 1 września 1967 roku do dnia 15 lutego 1990 roku oraz zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (Rp-7) z dnia 15 listopada 2000 roku wystawione przez Urząd Gminy w Ł., stwierdzające zatrudnienie A. G. w okresie od dnia 1 września 1967 roku do dnia 15 lutego 1990 roku. Nie ulegało wątpliwości, iż w świadectwie pracy, jak też zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, Urząd Gminy w Ł. nie wskazał, iż w okresie od dnia 25 listopada 1989 roku do dnia 15 lutego 1990 roku ubezpieczona korzystała z urlopu bezpłatnego. Brak wskazania tego okresu skutkowało ustaleniem stażu ubezpieczeniowego wnioskodawczyni w nieprawidłowej wysokości.

W pierwszej kolejności, wbrew stanowisku Sądu Okręgowego wyrażonemu w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, należało uznać, że Urząd Gminy w Ł. nie wskazując ani w świadectwie pracy, ani w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu informacji o korzystaniu przez ubezpieczoną z urlopu bezpłatnego, podał organowi rentowemu nieprawdziwe dane.

Zgodnie z art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, jeżeli pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych, mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń wraz z odsetkami, o których mowa w ust. 1, obciąża odpowiednio płatnika składek lub inny podmiot. Mając na uwadze treść powyższego przepisu należy wskazać, że podstawą odpowiedzialności płatników składek lub innych podmiotów jest ustalenie, że wystawienie dokumentów zawierających nieprawdziwe dane nastąpiło na skutek ich świadomego działania lub rażącego niedbalstwa. Zdaniem Sądu Apelacyjnego taka okoliczność miała miejsce w niniejszej sprawie. Przede wszystkim Urząd Gminy w Ł. wystawił świadectwo pracy A. G. na nieobowiązującym wówczas druku, wbrew treści § 7 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 listopada 1974 roku w sprawie świadectw pracy i opinii w brzmieniu obowiązującym od dnia 29 sierpnia 1989 roku. W świadectwie tym Urząd Gminy powinien był wpisać okres korzystania przez A. G. z urlopu bezpłatnego i podstawę prawną jego udzielenia. Także w przypadku wystawienia zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, pracodawca powinien był wskazać, że A. G. korzystała z urlopu bezpłatnego. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, organ rentowy nie miał obowiązku ustalania, czy wnioskodawczyni korzystała z urlopu bezpłatnego, gdyż obowiązek udzielenia takiej informacji ciążył na pracodawcy. Nie dopełniając obowiązku wystawienia rzetelnych dokumentów pracodawca wskazał nieprawdziwe informacje w świadectwie pracy i zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, co skutkowało ustaleniem

zawyżonego stażu ubezpieczeniowego A. G. i przyznaniem jej prawa do emerytury (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 września 2000 roku, III AUa 499/2000, LexPolonica nr 351213, OSA 2001/3 poz. 12 str. 75).

Należy się zgodzić z Sądem Okręgowym, że świadectwo pracy nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 kpc, nawet wówczas gdy zostaje wydane przez urząd administracji państwowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1991 roku, I PR 422/90, LexPolonica nr 317736, PS 1993, nr 4, s. 93). Niewątpliwie świadectwo nie zawiera elementów ocennych, a jedynie fakty wskazane w art. 97 kp i nie tworzy praw podmiotowych, ani ich nie pozbawia. Jednakże powyższe oznacza, że świadectwo takie jest traktowane w postępowaniu przed sądem w celach dowodowych jak dokument prywatny. Zatem świadectwo pracy nie ma cech wyłączności w zakresie dowodowym w postępowaniu sądowym toczącym się wskutek odwołania od decyzji organu rentowego. Dowód przeciwko stwierdzeniom, czy brakowi stwierdzeń w świadectwie pracy, jako dokumencie, w ramach postępowania o konkretne roszczenie może być przeprowadzony w każdym czasie, także po upływie terminów przewidzianych w art. 97 § 2<sup>1</sup> kp (por. uzasadnienie uchwały SN z 28 września 1990 r., III PZP 15/90, LexPolonica nr 311385, OSNCP 1991, nr 4, poz. 45). Jednakże należy podkreślić, że traktowanie świadectwa pracy jak dokumentu prywatnego dotyczy postępowania dowodowego przed sądem. Natomiast w przypadku przedstawienia przez ubezpieczonego świadectwa pracy z zakładu pracy w organie rentowym, organ ten nie ma obowiązku weryfikacji twierdzeń pracodawcy zamieszczonych w tym świadectwie pracy. Wystawienie świadectwa pracy zawierającego prawidłowe informacje jest obowiązkiem pracodawcy. Obowiązek ten jest uregulowany zarówno w kodeksie pracy (art. 97 § 2), jak też w art. 125 ust. 1 pkt 1 i 1 oraz art. 125a ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W przepisach tych nie zostały określone sankcje za niewykonanie tych obowiązków, jednakże sytuacja, w której pracodawca podaje nieprawdziwe dane np. w świadectwie pracy, została uregulowana właśnie w art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Podając nieprawdziwe dane w świadectwie pracy, pracodawca naraża się na obowiązek zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń przyznanych na podstawie podanych przez pracodawcę nieprawdziwych danych.

Art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych jest skonstruowany w taki sposób, że nie wymaga ustalania winy za przekazanie nieprawdziwych danych organowi rentowemu. Zatem w niniejszej sprawie nie było potrzeby wskazywania, czy pracodawca zawinił, wskazując nieprawdziwe dane w świadectwie pracy i zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, a istotne było ustalenie jedynie obiektywnej okoliczności, że organ rentowy na podstawie powyższych dokumentów błędnie ustalił staż ubezpieczeniowy A. G.. Urząd Gminy w Ł. przekazał organowi rentowemu nieprawdziwe dane, nie wskazując, że ubezpieczona korzystała z urlopu bezpłatnego, a dane te miały bezpośredni wpływ na przyznanie A. G. prawa do świadczenia, a zatem są to okoliczności wystarczające do zastosowania art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Zatem nie oceniając, czy organ rentowy w dostatecznym stopniu wykorzystał swoje uprawnienia kontrolne w dacie wydawania decyzji o przyznaniu zainteresowanej prawa do wcześniejszej emerytury, należy stwierdzić, że dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy istotne było jedynie to, czy przekazane dane dotyczące stosunku pracy A. G. były zgodne ze stanem faktycznym (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 3 grudnia 2003 roku, III AUa 2325/2002 LexPolonica nr 2395152). Mając na uwadze powyższe, skoro Urząd Gminy w Ł. przekazał nieprawdziwe informacje dotyczące urlopu bezpłatnego A. G. z, to na podstawie art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych jest on zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych przez organ rentowy świadczeń.

Sformułowanie „obowiązek zwrotu świadczeń” jest nieprecyzyjne i mylące, gdyż obowiązek płatnika nie polega na „zwrocie świadczeń”, lecz w istocie na wyrównaniu szkody wyrządzonej przez spowodowanie wypłacenia przez organ rentowy świadczeń nienależnych (B. Gudowska [w:] red. B. Gudowska, J. Strusińska - Żukowska „Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz” Warszawa 2011, str. 834). Interpretacji powyższego pojęcia „przekazania nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń” nie można dokonywać w oderwaniu od definicji nienależnego świadczenia. Oznacza to, że nie każde przekazanie nieprawdziwych danych skutkować musi automatycznie obowiązkiem zwrotu bezpodstawnie wypłaconego świadczenia, lecz jedynie przekazanie takich danych, które musiały doprowadzić do niesłusznej wypłaty świadczenia, bądź zawyżenia jego wysokości (por. wyrok

Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 grudnia 2008 r. III AUa 1227/2008 LexPolonica nr 2428892). W niniejszej sprawie przekazanie nieprawdziwych danych co do korzystania przez A. G. z urlopu bezpłatnego skutkowało przyznaniem ubezpieczonej prawa do wcześniejszej emerytury. Jednakże niezależnie od powyższego A. G. nabyłaby prawo do emerytury w związku z ukończeniem wymaganego wieku 60 lat. Stąd też należało uznać, że realna kwota szkody organu rentowego to różnica pomiędzy emeryturą wypłaconą A. G. w okresie od dnia 1 października 2008 roku do dnia 20 września 2011 roku a emeryturą, która przysługiwałaby jej w związku z ukończeniem 60 roku życia. Organ rentowy wyliczył tą różnicę na kwotę 10.524, 56 złotych (k. 44), a wyliczenia te nie były kwestionowane przez strony.

Mając na uwadze powyższe, należało uznać, że Urząd Gminy w Ł. w związku z podaniem organowi rentowemu nieprawdziwych danych dotyczących urlopu bezpłatnego A. G. w świadectwie pracy i zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, skutkujących nieprawidłowym wyliczeniem stażu ubezpieczeniowego zainteresowanej i przyznaniem jej prawa do wcześniejszej emerytury, jest zobowiązany na podstawie art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych do zwrotu na rzecz organu rentowego nienależnie wypłaconego świadczenia za okres od dnia 1 października 2008 roku do dnia 30 września 2011 roku w kwocie 10.524,56 złotych.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc (punkt I) i art. 385 kpc (punkt II) orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 102 kpc, mając na uwadze, iż obie strony niniejszego postępowania dysponują środkami pozyskiwanymi z budżetu państwa, apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona w części, a jednocześnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie wnosił o zasądzenie na jego rzecz od Urzędu Gminy Ł. w Ł. kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.